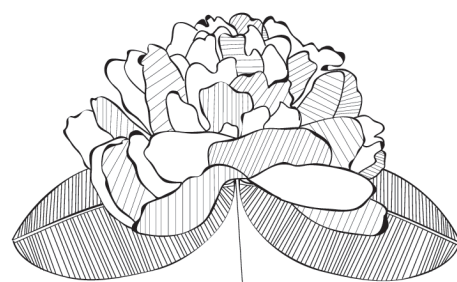
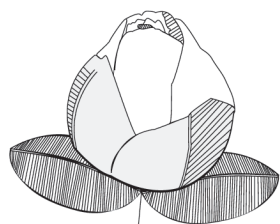

Projektet

Konflikt och Försoning

Ett nytt sätt att handlägga vårdnads-, boende- och umgängestvister i tingsrätten och på familjerätten med syfte att sätta barnets behov i fokus och hjälpa föräldrarna att komma fram till varaktiga samförståndslösningar

FoU
Södertörn

SÖDERTÄLJE TINGSRÄTT
SVERIGES DOMSTOLAR

SÖDERTÖRNS TINGSRÄTT
SVERIGES DOMSTOLAR

NACKA TINGSRÄTT
SVERIGES DOMSTOLAR

BOTKYRKA
KOMMUN

Haninge
kommun

HUDDINGE
KOMMUN

VÄRMDÖ KOMMUN

Södertälje
kommun

NACKA
KOMMUN

tyresö
kommun

Konflikt och Försoning -

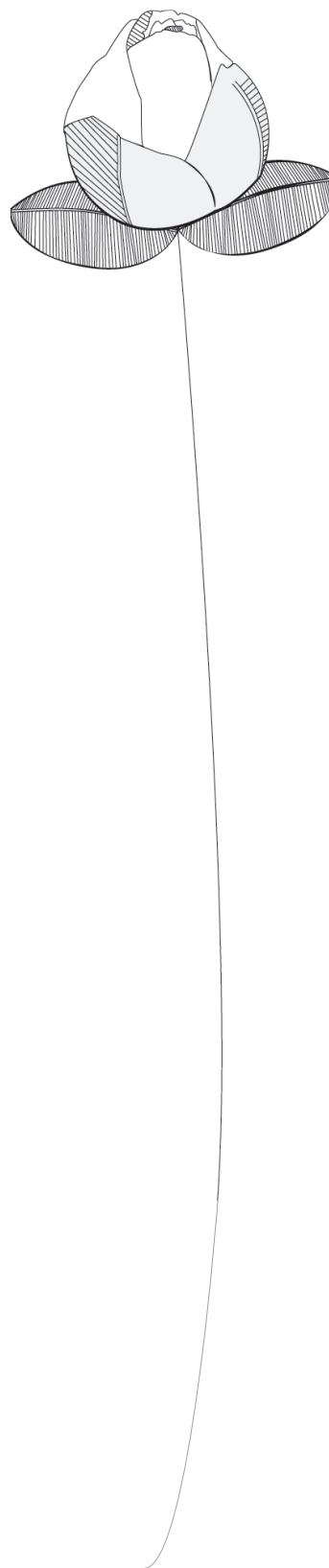
en ny form av handläggning av
vårdnads- och umgänges mål

För att stärka barnperspektivet i mål som rör vårdnad, boende och umgänge erbjuds parterna i dessa mål att delta i ett projekt med utökat samarbete mellan tingsrätterna och familjerätterna.

Metoden erbjuds i Nacka, Södertälje och Södertörns tingsrätter i Stockholmsområdet men finns även på andra orter i landet. En familjerättssekreterare deltar vid de muntliga förberedelserna i tingsrätten för att sätta fokus på barnets behov och förmedla generell kunskap om barns behov och reaktioner i relation till deras ålder.

Parterna får under tiden mellan sammanträdena i tingsrätten hjälp och stöd från familjerätten med att dämpa konflikten och hitta lösningar på uppkomna problem. Den nya handlägningsformen är föremål för en forskningsstudie och kommer att utvärderas.

Metoden lämpar sig inte för tvister där det finns en aktiv missbruksproblematik, där någon av parterna har en allvarlig psykisk sjukdom eller där någon av parterna eller barnet utsatts för systematiskt våld.

Bakgrund -

erfarenheter från Norge

Konflikt och Försoning har sitt ursprung i Kalifornien i USA och har efter anpassning till norska förhållanden använts som en metod för medling i vårdnadstvister i Norge.

I vårdnadsmålen förordnar domstolen en sakkunnig som oftast är barnpsykolog. Den sakkunnige deltar vid sammanträdena och för på så sätt in barnkunskap i domstolen. Målsättningen är att ge föräldrarna förutsättningar att med barnets bästa för ögonen uppnå en varaktig överenskommelse efter att ha fått pröva olika lösningar.

Den sakkunnige träffar parterna och barnen mellan sammanträdena i domstolen och kan ge föräldrarna stöd och råd. Efter en försöksperiod i Trondheim har möjligheten till medling med hjälp av sakkunniga i vårdnadsmål i domstolar införts permanent i Norge.

En rikstäckande utvärdering av modellen har genomförts i Norge. Sammanfattningsvis bedöms arbetssättet vara mer flexibelt än det tidigare. De fördelar som lyfts fram är att föräldrarna med stöd kan pröva temporära lösningar med barnets bästa i fokus och att lösningarna sedan kan utvärderas och justeras.

Utvärderingen är en jämförande studie mellan 2002 och 2005 då *Konflikt och Försoning* införts. 66 procent av parterna nådde samförstånds lösning med *Konflikt och Försoning* vilket är en ökning med 13 procent jämfört med innan metoden infördes. I Trondheim var motsvarande siffra 89 procent.

Sakkunniga, advokater och domare är positiva till metoden och framhåller att det innebär en förbättring för barn och föräldrar. De sakkunniga uppger att *Konflikt och Försoning* tar ungefär hälften så mycket tid i anspråk jämfört med en vårdnadsutredning. Bland föräldrarna uppger fler att de märkt en förbättring vad gäller konflikten i jämförelse med innan metoden infördes.

»Föräldrarna kan med stöd pröva temporära lösningar med barnets bästa i fokus och lösningarna kan sedan utvärderas och justeras«

Konflikt och Försoning

i Södertörns kommunerna

Södertörns tingsrätt inledde 2009 tillsammans med några stadsdelsnämnder i Stockholm ett projekt med ändrade arbetsformer i vårdnadstvister efter den norska modellen. Anpassningen till svensk lagstiftning medförde att familjerättssekreterarna fick ersätta barnpsykologerna som sakkunniga. Projektet har varit framgångsrikt.

I anledning av detta har samtliga tingsrätter och familjerätter på Södertörn på prov infört arbetsmetoden som går under benämningen *Konflikt och Försoning*. I projektet har domare och familjerättsekreterare genomgått utbildning och deltagit i konferenser och studiebesök i Norge. Vidare erbjuds familjerättssekreterare professionell handledning.

Huvudsyftet med satsningen på nya arbetsformer i vårdnadskonflikter är att medverka till en långsiktig och hållbar förbättring av barnens levnadsvillkor. De barn vars uppväxt präglas av vårdnads- och umgängeskonflikter mellan föräldrarna är ofta även aktuella inom andra verksamheter i socialtjänsten utöver familjerätten.

I en undersökning i Södertälje kommun framgår t.ex. att 80 procent av dessa barn är föremål för utredningar enligt 11 kap. 1 § SoL.

Det medför att barnen utreds av många olika tjänstemän från olika verksamheter, vars funktioner därmed blir svåra för barnen att särskilja. Myndighetspersonerna förblir anonyma för barnen och ger inte det stöd som dessa barn behöver. Upprepade rättegångar angående vårdnad och boende har även en tendens att höja konfliktnivån mellan parterna och forskningen visar att barnen blir lidande genom att de tar på sig skulden för konflikten och att de känner sig pressade att vara lojala och ta ställning. Vidare är det risk för att fokuseringen på konflikten gör att föräldrarnas omsorgsförmåga minskar.

Konflikt och Försoning innebär till skillnad från den ordinarie vårdnadsprocessen att fokus flyttas från konflikten till att hjälpa parterna att se lösningar som är bäst för barnen och som är varaktiga.

Genom ett ökat samarbete mellan familjerätt och andra enheter inom socialtjänsten erbjuds parterna även stöd och hjälp för att förhindra fortsatta konflikter. Även barnet erbjuds stöd. På så sätt kan man även undvika fortsatta utredningar inom såväl familjerätten som övriga socialtjänsten.

Genom att förena domarnas medlingskompetens med socialtjänstens kunskaper vad gäller barn och familjerelationer är förhoppningen att konfliktnivån minskar och att parterna kan uppnå varaktiga lösningar som båda inser är bäst för barnen.

»Huvudsyftet är att medverka till en långsiktig och hållbar förbättring av barnens levnadsvillkor«

Handläggningen i domstolen

En förutsättning för att målet ska handläggas inom *Konflikt och Försoning* är att parterna har informerats om metoden och inte har något emot att delta. Beslutet om arbetsmetod tas av domstolen efter det att man begärt eller berett familjerätten tillfälle att inkomma med upplysningar enligt 6:20 eller 6:19 2 st. FB. På så sätt får familjerätten tillgång till socialregistret och eventuella tidigare utredningar om barnet. Det är alltid en erfaren rådmän som handlägger målen inom *Konflikt och Försoning*.

Till den första muntliga förberedelsen kallas sedan parter, ombud och familjerättssekreteraren. Den beräknade förhandlingstiden är en halv dag. Vid detta tillfälle presenteras metoden utförligare av ordföranden och familjerättssekreteraren. Ombuden intar en mer undanskymd roll och ordföranden riktar sig direkt till parterna som får redogöra för sin syn på vilka beslut som är nödvändiga att fatta för att barnets aktuella behov ska tillgodoses. Familjerättssekreterarens uppgift är att föra in relevant generell barnkunskap som har bäring på den aktuella konflikten.

Efter medlingsdiskussioner som förhoppningsvis slutar i en tillfällig överenskommelse och inventering av den hjälp parterna behöver meddelar tingsrätten ett interimistiskt beslut. Vidare får familjerättssekreteraren i uppdrag att till nästa sammanträde inhämta upplysningar innefattande barnsamtal och samtal med t.ex. förskolepersonal.

Därtill beslutas om samarbetsamtal enligt 6:18 FB som i detta fall även kan innebära deltagande av personer som ingår i parternas nätverk. Parterna kan även ha överenskommit att ta hjälp av familjerättssekreteraren att kommunicera med varandra på ett mindre konflikt drivande sätt eller att ta emot annan hjälp och stöd av familjerätten eller annan enhet i socialtjänsten.

Parterna bokas in till en ny fortsatt muntlig förberedelse. Avsikten är att parterna ska ha möjlighet att kontakta familjerättssekreteraren för att be om hjälp om det uppstår oklarheter eller andra problem att följa överenskom-

melsen istället för att trappa upp konflikten genom att ge in nya inlagor till tingsrätten.

Vid det andra sammanträdet får parterna redogöra för sina erfarenheter av den tillfälliga lösningen. Vidare lämnar familjerättssekreteraren information om inhämtade upplysningar och om hur samarbetet mellan parterna har fungerat efter förra sammanträdet. Efter medling mellan parterna uppnås förhoppningsvis en överenskommelse som resulterar i en dom. I domskälen eller protokollet kan även överenskommelser i andra avseenden som är viktiga för ett fortsatt bra samarbete antecknas liksom tid för uppföljning hos familjerätten. När ingen slutlig överenskommelse vid detta sammanträde finns det möjlighet att träffa en ny tillfällig överenskommelse med fortsatta uppdrag till familjerättssekreteraren och bestämma tid för en ny förhandling.

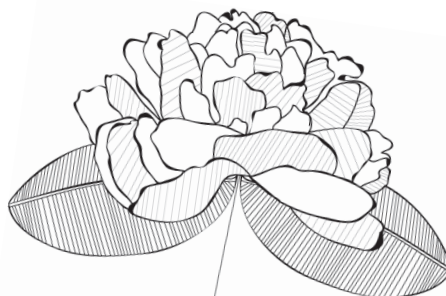
Om parterna inte lyckas nå en överenskommelse som godkänts av domstolen vid de förberedande sammanträdena övergår målet till ordinär handläggning. Det kan då bli aktuellt med en annan rådmän som ordförande och om det ska göras en vårdnadsutredning är det som huvudregel inte den familjerättssekreterare som medarbetat i tingsrätten som utses till utredare.

Socialtjänstens stöd och hjälp till familjerna

De olika kommunerna skiljer sig åt vad gäller vilka insatser man kan erbjuda föräldrar och barn. Exempel på insatser som kan erbjudas är:

- ◆ Råd och stödsamtal, föräldrautvecklingsprogram, familjebehandling
- ◆ Barngrupper med barn till separerade föräldrar
- ◆ Samtalsstöd eller barngrupper med barn som upplevt våld
- ◆ Umgängesstöd
- ◆ Stöd och insatser för barn och vuxna vid missbruk, kriminalitet, skolsvårigheter och andra stödbehov
- ◆ Föräldrakoordinator, som efter domen ska hjälpa parterna att hålla överenskommelsen i domen och hjälpa dem att träffa nya överenskommelser vad gäller barnet

Socialtjänsten har också möjlighet att förmedla kontakter mellan föräldrarna och andramyndigheter eller organisationer som t.ex. barnpsykiatri, beroendemottagning, kvinnojour eller mansmottagning.

Mer information om projektet

För ytterligare information om *Konflikt och Försoning* går det bra att kontakta någon av tingsrätterna, familjerätterna eller FoU. På respektive domstols och kommuns hemsida finns uppgifter om kontaktpersoner.
